

Lausunto hankintalain muuttamisesta

Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi. Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/4099/2024

Rakennusteollisuus RT ry ("RT") kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi hankintalain muuttamisesta ja eräistä siihen liittyvistä laeista.

RT katsoo, että esityksestä poiketen markkinakartoitus ja markkinavuoropuhelu tulisi säätää pakolliseksi osaksi kaikkia hankintalain mukaisia hankintoja.

Esityksessä ehdotettu 10 miljoonan euron raja on täysin tarpeeton. Perusteluna rajan poistamiselle on se, että koska markkinavuoropuhelun ja markkinakartoituksen sisältöä ei ole laissa tarkemmin säädelty, ei ole kohtuutonta edellyttää, että jokainen hankintayksikkö tekee kyseiseen hankintaan parhaiten soveltuvan markkinakartoituksen / markkinavuoropuhelun.

RT katsoo, että hankintalain uudistuksen yhtenä tarkoituksena oleva hankinnan huolelliseen valmisteluun panostamisella on erittäin tärkeä asia koska vain hankinnan huolellisella valmistelulla varmistetaan hankintalain mukaisten tavoitteiden toteutuminen. Hankinnan huolellinen valmistelu on siten keskeinen keino vaikuttaa hankinnan onnistumiseen. RT katsoo, että markkinakartoituksen ja markkinavuoropuhelun olennainen tarkoitus on, että markkinoilla olevia toimijoita on aidosti kuultu hankintaan valmistellessa ja tarjouspyyntöasiakirjojen keskeisiä vaatimuksia ja ehtoja laatiessa ja hankintayksikön tekemät valinnat ja ratkaisut ovat huolellisesti mietitty.

Hankinnan huolellinen valmistelu alkaa hankintayksikön tarpeiden ymmärtämisellä ja hankintatarpeista informoimisella markkinanaan.

Hankinnan huolellista valmistelua on riittävän pitkä tarjousaika sekä huolellisesti ja ammattimaisesti laaditut tarjouspyyntöasiakirjat kattavine lähtötietoineen. Hankinnan huolellista valmistelua on oikeanlaisen toteutustavan, järkevän riskinjaon ja reilujen ja tasapainoisten sopimusehtojen varmistaminen hankinnassa.

Huolellista valmistelua on tarjoajalta vaadittavien referenssin huolellinen miettiminen ja suhteuttaminen hankkeeseen. Mikäli niitä ei ole huolella mietitty, niin tarpeettoman tiukat referenssivaatimukset ovat voineet silloin estää tai rajoittaa kilpailua.

RT lisäksi katsoo, että referenssivaatimuksia tulisi keventää siten, että referenssinä voidaan hyväksyä myös 10 vuotta vanhat referenssit. Nykyisin useimmiten käytetty viiden vuoden referenssit on koettu liian tiukaksi.

RT katsoo, että markkinavuoropuhelua tulee kehittää siten, että keskenään kilpailevat yritykset voivat aidosti esittää näkemyksiään ja kysymyksiään yksityisesti hankintayksikön kanssa. Yhdellä kertaan pidettävät massatapahtumat eivät sitä mahdollista.

Markkinakartoituksen ja markkinavuoropuhelun tarkemmasta järjestämisestä ei ole laissa otettu kantaa. Hankintalaissa ei voidakaan lukittautua vain yhteen tapaan järjestää markkinavuoropuhelua koska eri hankintojen tarpeet ja markkinat ovat erilaisia. Sen sijaan hankintayksiköitä tulisi velvoittaa kehittämään hyvien käytäntöjen mukaista markkinavuoropuhelun mallia, joka sopii juuri kyseiseen hankintaan. Hyvien käytäntöjen mukaista markkinavuoropuhelun mallia tulisi kehittää yhdessä alan toimijoiden kanssa.

Vakuutukset rikosrekisteriotteiden korvaajana

Esityksessä esitetty mahdollisuus toimittaa vakuutus siitä, että ei laissa säädetty henkilöt eivät ole syyllistyneet laissa mainittuihin rikoksiin, on erittäin tervetullut muutos. Olisi suotavaa, että vakuutus lähtökotaisesti olisi hankintakäytännössä aina ensisijainen toimintatapa.

Ehdotetun lain 78 § ja 82 § pykälää lukiessa jää epäselväksi, onko tarjoajan lisäksi aliurakoitsijalla mahdollisuus korjaaviin toimenpiteisiin vai onko tarjoaja velvollinen vaihtamaan aliurakoitsijan siinäkin tilanteessa, että aliurakoitsija on tehnyt korjaavat toimenpiteet. Esitämme, että asiaa tulisi tarkentaa lainvalmistelussa.

Oikeussuojakeinot

RT katsoo, että tulisi selvittää mahdollisuutta saattaa markkinakartoituksen, markkinavuoropuhelun ja hankintatapa analyysin huolimaton tekeminen julkisen keskustelun kohteeksi siten, että annetaan KKV:lle laajempi mahdollisuus tutkia niitä. Etenkin yhden tarjouksen tilanteissa voisi olla hyvä selvittää, miksi mahdolliset muut potentiaaliset tarjoajat eivät osallistuneet tarjouskilpailuun tai jättäneen tarjousta. Selvityksen tulisi koskea erityisesti sitä, onko markkinatoimijoita aidosti kuultu hankinnan valmistelussa ja siten varmistettu hankintalain tavoitteiden toteutuminen.

Hankintojen jakaminen osiin

RT katsoo, että esityksessä ehdotettu valitusoikeus hankintojen jakamista koskevasta päätöksestä on ongelmallinen. Esityksessä ei ole otettu kantaa kenelle kaikilla on valitusoikeus päätöksestä. Mikäli hankinnan jakamatta jättämisestä koskevasta päätöksestä halutaan aidosti antaa valitusoikeus, tulisi valitusoikeus olla kenellä tahansa, joka teoriassa olisi voinut mitä tahansa yksittäistä hankinnan osaa tarjota, mikäli hankinta olisi jaettu osiin. Näin esimerkiksi 100 miljoonan euron hankinnassa yksittäisellä yhden miehen urakoitsijalla olisi mahdollisuus valittaa hankinnan jakamista koskevasta päätöksestä. Tämänkaltainen valitusoikeus ei kuitenkaan liene tarkoituksenmukaista. Valituksen tekeminen odotusaikoinen voi aiheuttaa hankintaa merkittävää viivästyä ja ylimääräistä kuluja.

Nähdäksemme valitusoikeus johtaisi siihen, että hankintayksiköt joutuisivat tekemään aina EU-kynnysarvon ylittävästä hankinnasta ensin valituskelpoisen välipäätöksen hankinnan jakamisesta ennen kuin lähtevät viemään hankintaa varsinaiseen kilpailutukseen.

Katsomme, että edellä mainitut asiat tulisi ottaa huomioon jatkovalmistelussa. Valituskelpoisen päätöksen sijasta tulisi kehittää KKV:n mahdollisuuksia puuttua epätarkoituksenmukaisiin hankintojen yhdistämissiin.

Sidosyksikön 10 % omistusrajasta

Toteamme, että rakennusjätteitä käsittelevissä toimijoissa kuntien omistamien in-house-yhtiöiden asema on merkittävä. On huomioitava, että jätetoimialan kilpailuneutraliteettiongelmia on tarkasteltu useiden eri hallitusten aikana.

Katsomme, että vähimmäisomistusvelvollisuus luo osaltaan selkeät rajat jätetoimialan in-house-yhtiöiden toiminnalle ja varmistaisi nykyistä paremmin, että kuntayhtiöt eivät laajentaisi toimintaansa markkinoille perusteettomasti. Samalla hankintalain lakimuutos lisäisi yksityisen sektorin mahdollisuuksia kehittää kiertotalouspalveluja innovatiivisemmiksi ja tehokkaammiksi.

Helsingissä 11.3.2025

Risto Aunio, vastaava juristi
Rakennusteollisuus RT ry